

NOTARIAAT

OVER DE GRENS

De wereld wordt steeds kleiner en dat heeft ook gevolgen voor (kandidaat-)notarissen. Huizen in en erfenissen uit het buitenland zijn al lang geen uitzondering meer. In deze serie belichten experts de notariële kant van een land waar het Nederlandse notariaat regelmatig mee te maken heeft. Deze keer is dat Duitsland.

‘We adviseren ze te kiezen voor het Nederlandse erfrecht’

TEKST Martijn Rip | BEELD Truus van Gog

Duitsland kent twee soorten notarissen: de *Nur-Notare* en de *Anwaltsnotare*. De eerste is vergelijkbaar met de notaris zoals in Nederland. De tweede kan ook optreden als advocaat. Waar je welke soort notaris kunt vinden, verschilt meestal per deelstaat. Het hangt zelfs af van de oever van de Rijn: rechts van de Rijn hebben ze de *Anwaltsnotare*, links de *Nur-Notare*.

VREEMD

Voor notaris Jeroen Schoot zijn dit al lang geen geheimen meer. Het kantoor in Doetinchem waar hij werkt, richt zich al jaren op de Duitse markt. ‘We worden bijvoorbeeld vaak benaderd door Duitsers, zowel particuliere als zakelijke cliënten, die onroerend goed in Nederland kopen. Voor hen maken we een tweetalige akte.’

Het Duitse notariële systeem lijkt veel op het systeem zoals dat vroeger ook in Nederland bestond. ‘Dus met vaste standplaatsen en een beperkte vestiging. Als er een plek vrijkomt, kun je daar op solliciteren. Ook werken ze nog met vaste tarieven. Terwijl de Nederlandse notaris sinds 1999 steeds ondernemender is

‘Kinderen hebben in Duitsland een vrijstelling van vier ton per ouder’

geworden, wordt daar in Duitsland nog steeds heel vreemd tegenaan gekeken.’ Daarnaast richt de Duitse notaris zich vooral op de akte. ‘Die moet een duidelijke inhoud hebben en die lezen ze ook helemaal voor. Fiscale adviezen geven doen zij niet, in hun ogen zijn we hier soms meer een advocaat.’

NALATENSCHAPPEN

Een van de grote verschillen met Nederland is de wijze van afwikkeling van nalatenschappen. Dat gebeurt in Duitsland namelijk door het *Amtsgericht*, oftewel de rechtbank. Het *Zentrales Testamentenregister* brengt het *Amtsgericht* op de hoogte van een overlijden en informeert of er een testament voorhanden is. ‘Het *Amtsgericht* gaat vervolgens op zoek naar erfgenamen, informeert hen en vraagt of zij de nalatenschap willen aanvaarden. Pas als het overlijden in het *Grundbuch*, het Duitse kadaster, wordt verwerkt, komt de notaris in beeld. Die komt alleen maar in actie als erfgenamen of andere belanghebbenden daarom verzoeken. De termijn waarbinnen een erfgenaam zijn keuze – wel of niet aanvaarden – moet maken, is in Duitsland erg kort: zes weken. In Nederland staat daar in beginsel geen termijn voor.’ Anders dan in Nederland is het testament in Duitsland niet altijd door een notaris opgemaakt. ‘Duitsers kunnen ook zelf een handgeschreven testament maken en dat voor inschrijving bij het *Amtsgericht* aanbieden. De rechtbank zorgt dan voor registratie in het testamentenregister.’

BLOEDLIJN

Het erfrecht zelf verschilt ook, legt Schoot uit. ‘In Duitsland gaan ze uit van het beschermen van de bloedlijn, wij van bescherming van de langstlevende. Daardoor kunnen kinderen in Nederland de legitieme portie pas opeisen als de langstlevende is overleden. In Duitsland is die meteen opeisbaar. Veel Duitse ouders maken daarom samen een gemeenschappelijk testament waarin zij elkaar tot enig erfgenaam benoemen. Kinderen worden tot erfgenamen in tweede instantie benoemd, voor als beide ouders zijn overleden. Om te voorkomen dat kinderen daar niet mee instemmen en hun legitieme opeisen, laten ouders hun kinderen bij voorbaat afstand doen van de legitieme. Uiteraard wordt hun dan meestal iets in het vooruitzicht gesteld, bijvoorbeeld een schenking.’

‘Als kantoor hebben we ook veel te maken met Nederlanders die in Duitsland zijn gaan wonen. Door de Europese Erfrechtverordening is het Duitse erfrecht van toepassing als Nederlanders

op moment van hun overlijden hun vaste woonplaats hebben in Duitsland. Daar schrikken mensen van. We adviseren ze daarom te kiezen voor het Nederlandse erfrecht. Dat is veel flexibeler.’ Hou er wel rekening mee dat je alleen voor het erfrecht een keuze hebt, niet voor de erfbelasting, waarschuwt Schoot. Wie in Duitsland woont, valt automatisch onder de Duitse erfbelasting. En dat levert fiscale voordelen op. ‘Kinderen hebben in Duitsland een vrijstelling van vier ton per ouder. Ook kunnen ouders hun kinderen per tien jaar vier ton schenken.’

WONING

Ook bij de aankoop van een woning heeft de notaris een andere rol. ‘Hier sluit je een koopcontract bij de makelaar, in Duitsland is de koop pas rond met een notariële akte. Het is daar niet ongebruikelijk dat een verkoper meerdere makelaars heeft. Na de akte gaan de kopers pas van alles regelen, terwijl de notaris hier aan het einde van het proces zit. Daarnaast is de Nederlandse notaris op het gebied van de betaling van een woning de spin in het web. In Duitsland niet. Daar gaat het geld niet via de notaris, maar via de bank.’

LEVENSTESTAMENT

Het mag geen verrassing zijn, maar Schoot beschrijft Duitsland als een zeer geordend land. ‘Ook vóór de invoering van de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) hechtten ze al veel belang aan privacy.’

Als bijvoorbeeld iemand een ongeluk heeft gekregen en diens partner informeert in het ziekenhuis naar de situatie van de patiënt, is de kans groot dat de arts daar niks over zal zeggen. Vanwege de privacy van de patiënt en de zwijgplicht van de arts. ‘Door zulke medische aangelegenheden hebben veel mensen in Duitsland een levenstestament, het zogenoemde *Vorsorgevollmacht*. Daarin staat een medische volmacht, maar ook vaak een volmacht om geld en goederen te regelen. Het levenstestament kan onderhands worden gemaakt, door een formulier van een website te downloaden en in te vullen. Maar het kan ook worden opgesteld door de notaris. Het heeft dan meer bewijskracht, wat voor banken erg belangrijk is. De notaris checkt namelijk de identiteit van personen en of zij nog wilsbekwaam zijn. De *Vorsorgevollmacht* wordt vervolgens geregistreerd in een landelijk register. Daarin kan een belanghebbende nagegaan of een levenstestament is opgesteld. In Duitsland kan het opstellen van een *Vorsorgevollmacht* door de notaris voor vermogende

cliënten een kostbare aangelegenheid zijn. Vanwege de vaste tarieven – en die zijn inkomensafhankelijk – moeten ze daar soms duizenden euro’s voor betalen.’ Ook het kantoor van Schoot kan Duitse levens-testamenten in het Duitse register inschrijven. ‘Zover ik weet zijn we de enige in Nederland die dat doen. Wanneer een *Vorsorgevollmacht* is ingeschreven, krijgt de cliënt een pasje toegestuurd door de *Bundesnotarkammer*, die het register beheert. De cliënt moet dat pasje in het ziekenhuis laten zien, zodat het medisch personeel weet wie er over de medische situatie op de hoogte gehouden mag worden.’

TAAL

Het grootste probleem wat Nederlandse notarissen ervaren met zaken met een Duitse connectie, blijft toch de taal. ‘Bij het *Amtsgericht* spreken ze nauwelijks Engels. Veel wat ze in Duitsland doen, lijkt op wat we hier doen, maar er zijn veel nuanceverschillen. Pas dus op wat je doet. Vraag hulp aan iemand die er verstand van heeft.’ ■

DUITSLAND

- Inwoners:** 82,7 miljoen
- Oppervlakte:** 357.578 km²
- Aantal notarissen:** 7.088
- Notarissen per 100.000 inwoners:** 8,6
- Opleiding:** een studie rechten, waarna een kwalificatieperiode van drie tot zes jaar volgt. Als het examen met succes is afgelegd en er een plekje vrijkomt – Duitsland kent nog vaste standplaatsen en een beperkte vestiging – is het mogelijk notaris te worden.
- Pensioenleeftijd:** 70 jaar

Grote notariskantoren zijn in Duitsland een relatief onbekend fenomeen. Een kantoor heeft maximaal twee *Nur-Notare*. Alleen *Anwaltsnotare* hebben zich soms verenigd in grotere kantoren. Kandidaat-notarissen kennen ze niet in Duitsland. Waarneming gebeurt daarom vaak door notarissen van buiten het kantoor.